

aanspraak op voortdurende overheersching, uitsluitend op grond van rassuperioriteit zal door andere volkeren met alle kracht bestreden worden. De volkomen superioriteit van een bepaald ras kan niet worden verdedigd, zonder een even fel rasbewustzijn bij anderen op te wekken.

Zoo staat dit vraagstuk dus in al zijn gecompliceerdheid met den nood onzer tijden in rechtstreeksch verband.

Daarom is lectuur als deze voor ieder die bewust begeert mee te leven, een noodzakelijk goed. Het boek van Oldham is geen positief Gereformeerd boek. Met tal van beschouwingen gaan we niet of slechts eenige mijlen mee.

Maar dit neemt niet weg dat we met groote belangstelling zijn uiteenzettingen volgen, waartoe de vlotte vertaling van den Heer Roldanus uitlokt.

Het is allerminst de bedoeling van den schrijver geweest een panacee te geven voor de kwalen, waaraan de menschheid lijdt.

No easy hopes or lies
shall bring us to our goal
but iron sacrifice
of body, will and soul.

Dit is wel niet de kortste weg naar het succes. Maar of waar zal blijken wat de schrijver meent, dat een nieuwe regeling van de betrekkingen tusschen de rassen ten grondslag zal liggen aan het probleem om een wereld-samenleving te scheppen, die doordrongen is van den geest van gerechtigheid, sympathie en goedwilligheid. Deze heilzaamverwachting kunnen we moeilijk deelen.

De menschen van goeden wille hebben nooit vrede op aarde gebracht. Deze is er alleen gekomen in Christus voor de menschen van het welbehagen Gods.

F. C. M.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Gedachten uit de Romantische werken van
Mevr. Bosboom-Toussaint.

Gelijk uit enkele artikelen-seriën in ons blad bleek, houdt Dr. J. P. Tazelaar te Heemstede zich bezig met een stelselmatig onderzoek naar de Evangelisatie-motieven in het werk van Mevr. Bosboom-Toussaint. Bij de daartoe noodige lectuur van haar „Romantische Werken” vond hij verschillende op-zichzelf-staande gedachten, die de aandacht waard zijn. Veelal hebben ze een evangeliseerenden inslag — niet zonder reden is Mevr. Bosboom genoemd de Evangeliste van de 19e eeuw — soms ook dragen ze een beschouwend karakter of zijn ze van moraliseerenden aard. De T. verzamelde deze „gedachten” en zond ze bij ons in, met de bedoeling, dat we desgewenscht van deze bloemlezing gebruik zouden kunnen maken. De betekenissen, die Mevr. Bosboom rijke en inhoudvolle gedachten hebben ook voor onzen tijd en voor ons persoonlijk geestelijk leven, deed ons in dank deze „copie” aanvaarden, om, als daartoe de gelegenheid zich opdoet, er iets uit over te nemen.

Enkele voorbeelden volgen hier.

De Redactie.

Oppervlakkige Godsdienstzin.

De troost van den Godsdienst is een zeer oppervlakkige, een zeer onvoldoende zelfs, als men haar slechts in oogenblikken van diepe somberheid zoekt. Als men is van degenen, die nog niet hebben geleerd het aardsche het mindere te achten, alles in God te zoeken en alles in Christus te vinden; die van den strijd op aarde nog vergoeding wachten in aardsche vreugde, en die waar haar een teleurstelling overkomt die alle rooskleurige droomen der verbeelding opeens met dichte, duistere wolken omhult, ontrist en vertwijfeld vragen: „waarmede heb ik dat verdiend? is dat nu het loon op mijn werken?” Niet vreemd dat ze op zulke vragen geen antwoord krijgen, dat hun gemoed bevredigt; naar het uiterlijke verandert niets om den wille van hun gebed; dat hun innerlijk zich zou moeten veranderen, om vrede te hebben met het uiterlijke kunnen ze niet begrijpen... Zoo is dan hun gebed ijdel; het wordt toch niet verhoord; ze zien wel, dat er geen zegen op rust; hoe zou het hen kunnen sterken? Ze blijven bidden, omdat zij te veel Godsdienstzin hebben om het gebed na te laten; maar het is een gebed zonder geloof; het is het gebed van den oproerigen wil, die zich stelt tegen den wil van God; het is het wriemelen van den worm in het stof, die zich niet uit het stof weet op te heffen.

Een oppervlakkige Godsdienstzin is iets, dat overprikkelt en week maakt, zonder te sterken. Een doug nog door geen beproeving gelouterd; zachtheid en goedheid, die geen anderen steun hadden, dan een zwevende hoop op een Voorzienigheid, die de onschuld... beschermt, ja; maar, als zij die lijden doet, zonder dat zij weet waartoe; een onbestemd verlangen naar den dood... naar den Hemel..., zonder dat een waarachtige hope des eeuwigen zaligen levens de ziele doorstroomt en telkens als frische levenskracht geeft, zelfs voor het zware aardsche leven.

Oppervlakkige Godsdienstzin, plante zonder wortel, hoe zal zij vruchten dragen van troost?

(De vrouwen uit het Leycestersche tijdvak.)

Lauwheid.

Lauwheid is op het stuk van religie het ergste; die koude voelt, vindt zich onwel, en zoekt naar beter; de koude kan tot hitte stijgen, maar de lauwheid acht zich tevreden in haar middelmaat en tracht niet naar den gloed der verwarming; zich evenver afhoudende van de beide uitersten, vindt zij haar behagen in een zoele rust.

(Gideon Florensz.)

Het Koninkrijk Gods.

Het Koninkrijk, dat geen zichtbaren stedehouder op aarde behoeft, en welks onderdanen allen priesters zijn; dat Koninkrijk, dat niet komt met uiterlijk gelaat, maar dat leeft en werkt en wast in de harten van wie het vormen, zal zich uitbreiden ondanks alle wereldgebeurtenissen, zelfs van die welke het tegenwerken, ja! alle wereldgebeurtenissen moeten samenloopen om het te bevestigen. Het zal eens Hemel en aarde beide omvatten, spijt werelddwingers en aardsche tyrannen, en slechts hij, die, op welke wijze dan ook, hetzij in den staat, hetzij in de kerk, hetzij in de kunst of in het gezin aan dat rijk meewerkt, zal hier op aarde geen ijdel werk hebben gedaan.

(Graaf Pepoli.)

Als het rijk des Hemels, welks komst wij met alle geloovige Christenen vuriglijk van den Heere afbidden, zal gekomen zijn zal ons alles geopenbaard worden, wat wij niet kunnen zien, niet zouden kunnen dragen te weten! en dan zullen wij niet meer beschrijven hetgeen ons nu smarte geeft; maar veeleer Godverheerlijkende tonen aanheffen, verzinken in aanbidding en mogelijk het innigst danken, het vurigste loven, voor datgene, wat ons op aarde het diepst heeft bedroefd, het pijnlijkt heeft getroffen.

(Het Kasteel Westhove.)

Rouwbeklag.

Niets is laffer en ellendiger en bij niets komt de flauwheid en armzaligheid der gewone menschen sterker uit, dan bij zijn bezoeken van rouwbeklag, als ze niet gewijd zijn door een christelijken zin en door die zuivere en trouwe christelijke liefde, die zich even hoog verheft boven alle maatschappelijke consideratiën, als zij vrij is van alle eigen baat, die zich zelf niet zoekt in U, waar zij u betuiging komt doen van haar deelneming, maar die u zoekt in uw rouw en om uw leed. Wereldsche menschen weten bij den rouw geen andere dan alledaagsche en krachteloze kunstredenen te vinden. De christelijke liefde alleen heeft woorden van waarachtigen troost: zij heeft ze niet met overleg bijeengeschakeld, maar zij vindt ze uit de volheid en den ernst van haar medegevoel; zij is welsprekend al ware zij ook niet welbespraakt; zij heeft andere trane dan die, welke de prikkeling der zenuwen uitdrijft, en die zich vertoonen als de tolken des gevoels: zij heeft het gebed des harten dat met onuitsprekelijke liefde zich opheft tot den Heer der hulpe; zij heeft niet noodig vele woorden te spreken, maar zij zegt er geene, dan die op een vasten grond des geloofs rusten; en iedere troost, dien zij biedt heeft de klem en het merk der waarheid, die men kan afstooten of terugwijzen, maar die niet kan worden aangenomen, zonder de kracht te oefenen, die van haar uitgaat, en het licht te geven, waarvan zij ontspringt.

(Media Noche.)

Onze Heer, die gekomen is, om alle vermoeiden en belasten tot zich te roepen en van alle kwalen der menschheid de geneesmeester te zijn, heeft ze ook alle verstaan en doorzien en Hij wil van dien schat zijner kennis mededeelen aan allen, die Hem toebehooren en Hem daarom bidden met ootmoed en vertrouwen. Wendt gij ook u dus tot Hem, en gij zult meer verkrijgen dan alleen de kennis van uzelve en van uw ziel-smart, wier diepte en mate grooter moet zijn dan eenig mensch peilen kan want zij vervoert u tot oproer tegen den hoogen God. Gij zult van Hem verkrijgen een volkomen inzicht in Zijn liefde, te midden van de bitterheid uwer smart, en daarmede een volkomen troost, een volkomen vrede, ja zelfs een volkomen blijdschap.

(Media Noche.)

De stem der consciëntie.

Het is zaak te luisteren als er een roepstem tot ons komt om de consciëntie wakker te maken, of haar sprake te helpen verstaan; men vrage dan niet wie er spreekt, ware het een krijgsman, ware het een kunstenaar, een vrouw of een kind, in zulken mond legt de Heere God te dier ure iets van het Zijne, dat men niet roekeloos versmaden mag. Ik weet dat er mannen zijn, die men bij bronzen en marmeren placht te vergelijken, en die zich als wormen in het stof hebben gekromd uit naberouw, dat zij zulke stemmen hadden wederstaan; ik heb diezelfde mannen zich zien opheffen, moedig, krachtig, vaardig tot alles, zoodra zij door zulke stemmen tot zelfkennis waren gebracht — en nadat de zelfkennis hen op de knieën had geworpen voor God.

(Graaf Pepoli.)

II PERSCHOUWII

Jaloerschheid?

De Te Winkel schreef in „Onder Eigen Vaandel” over de manier, waarop in hervormde kringen de Gereformeerde Kerken worden „gezien”. Sedert Assen, schrijft De Te Winkel, is er veel veranderd, hetgeen ons niet verbaast, want het wordt voor de confessionele leiders (het orgaan is confessioneel) al moeilijker, zich zelf en anderen duidelijk te maken, hoe men wel „de tucht des Woords”, of „de tucht van het Woord-en-Geest-regime” wil, maar anderzijds, als deze tot daden komen moet, het Woord zal kunnen handhaven op andere, ik bedoel nu: principieel andere manier, dan Assen het deed. Zulke gevoelens van onzekerheid plegen zich uit te werken in andere, meer controleerbare. Dit evenwel slechts zijdelings. De Te Winkel, zei, dat vroeger, lang vóór Assen, in hervormde kringen wel eens met zekere jaloerschheid naar de Gereformeerde Kerken werd gekeken. Prof. Grosheide schrijft daarover in „N.-H. Kbl.”:

De kroniekschrijver meent, dat kort na de doleantie vele Hervormden jaloersch waren op de betere toestanden, die ze bij de Gereformeerden zagen. Het is mogelijk, maar wij hebben daar nooit veel van gemerkt.

Wat de „samenwerking” betreft:

Voorts is onzerzijds nooit in gemengde vereenigingen het recht van den Hervormden kerkeraad ontkend. Wilde die toegang hebben tot de school om zich te overtuigen, hoe de kinderen werden onderwezen, we hebben het gebillikt. De Hervormde verpleegden in „Gereformeerde” stichtingen hebben we de verzorging van hun eigen ambtsdragers niet onthouden. Maar in de Helderlingstichtingen is tot op heden voor Gereformeerde ambtsdragers geen toegang. En — ik spreek nu niet van de verpleegden in het Magdalenahuis of Steenbeek — ook de meisjes van de scholen mogen niet naar de Gereformeerde Kerk.

En wat den laatsten tijd aangaat:

Over de laatste periode kan ik het met De Te Winkel eens zijn. Inderdaad dat is er een van ontwaken, van opbloeiend Hervormd leven. En hoe ik dat nu beschouw? Ik zie het met blijdschap, ik zie het met eenige droefheid, ik zie het met verwondering.

Met blijdschap. Juist in Hervormde kringen was soms weinig kerkelijk besef. De kerk deed er niet veel toe. Nu er vele Hervormde scholen komen, ontvangen veel kinderen, die het anders niet zouden hebben gehad, Christelijk onderwijs, worden vele zieken, die anders in overheidsinstellingen zouden zijn verpleegd, in Christelijke stichtingen verzorgd.

Ik zie het ook met eenige droefheid. Want door de stichting van vele Hervormde scholen, worden lang bestaande Gereformeerde, die tientallen van jaren Hervormde kinderen hebben opgenomen en dat in een periode toen het veel geld kostte, leeggepompt. Met de stichtingen van barmhartigheid staat het evenzoo. Maar dit mag ten slotte niet zwaar wegen.

Ik zie het eindelijk met verwondering. En dat om twee redenen. Moet nu ineens alles kerkelijk zijn? Gaat men nu den Roomschen kant uit in de Hervormde Kerk, door alles aan de Kerk te binden? Maar meer nog verwondert mij iets anders. Voor mijn besef is de richtingsstrijd, zooals de Hervormde Kerk dien nu eenmaal kent, van veel ingrijpend karakter dan de kerkelijke strijd. En nu zien we gebeuren, dat al wat Hervormd is, samenwerkt, afgedacht van het verschil in richting. Er zijn confessionele Hervormden, dus menschen, die de Gereformeerde belijdenis zijn toegedaan, die hun zieken liever naar een stichting zenden, die ethisch wordt geleid, als ze maar Hervormd is, dan naar een stichting onder gemengd Hervormd-Gereformeerd bestuur, die Gereformeerd wordt geleid. Dat begrijp ik niet.

We kunnen dus aan De Te Winkel toegeven, dat er wat veranderd is in de laatste jaren. Maar ik durf niet van verbetering te spreken. Van verbetering zou ik spreken, als de liefhebbers van de Gereformeerde belijdenis, tot welke kerk ze dan ook behooren, dichter bij elkaar waren gekomen. Maar ik zie het omgekeerde gebeuren. De Hervormde banden zijn sterker geworden en daarmede komen de Gereformeerden in de Hervormde Kerk verder van de kerkelijk Gereformeerden af te staan. Dat is geen verbetering.

Hier wordt weer duidelijk, dat „kerkelijk” zijn bij de Gereformeerden iets anders beteekent dan bij de Hervormden. Bij de Gereformeerden is het tevens een confessionele handeling, omdat de kerk één belijdenis heeft, bij de Hervormden beteekent elk vóórstellen van het instituut noodwendig een achterstellen van de confessie, omdat het instituut als zodanig verscheiden stroomingen en groepen herbergt.

Het spoorboekje.

De „Groene Amsterdammer”, die hoe langer hoe meer van het vroegere peil afgaat, en herhaaldelijk godsdienstige overtuigingen schendt, fantaseert volgend gesprek tusschen een auteur en „de schrijfmachine”:

„Wat wordt het?” vroeg de schrijfmachine. „Weer een toneelpreek?” „Portable! Je hebt weer Hollandsche kritieken gelezen! Laat dat: Vertel me liever, wat ze in het land van Casimir en de Mennonisten plotseling tegen preeken hebben. Om m'n laatste hebben ze trouwens gevochten. En erger me niet langer, want we gaan iets doen, waar ik sinds mijn rosse jeugd geen tijd voor heb gehad. We gaan een verhaal schrijven. Een moderne avonturenroman in zakformaat met een negerin, de bijbel en God op het eerste plan!”